

ВАРОШИЦА СВЕТИ НИКОЛА НА ОВЧЕМ ПОЉУ

ПОЛОЖАЈ

Варошица Св. Никола налази се у средини Овчег Поља, где изразита овчеполска равница („Ерђелијско Поље“) неприметно прелази у благо заталасано земљиште и постепено се пење према северу и западу до еруптивних купа, које на тим странама претстављају и границе Овчег Поља. Овај је центар створен и самом конфигурацијом земљишта, јер се ту стичу сви потоци и речице које сачињавају слив Азмака, једине реке овог великог предела. Овим долинама иду скоро сви сеоски путеви, који спајају варошицу Св. Николу са селима Овчег Поља; тако да Св. Никола лежи на саобраћајном чвору целог Овчег Поља. Ова варошица има исто тако згодне и лаке везе са већим тржиштима и јаким економским центрима, као што су Велес, Скопље, Куманово, Кочане и Штип. Поред осталих услова је и његова доста плодна околина допринела да Св. Никола постане економско средиште Овчег Поља.

До седамдесетих година прошлог века, када је распоред саобраћајних веза у тадашњој турској држави био у многоне друкчији и када је пут за Солун прелазио преко Овчег Поља, Св. Никола је био једно од знатних економских места на левој обали Вардара. Поменути пут, који је на Овчем Пољу имао неколико варијаната, пролазио је кроз Св. Николу. Овим су путем ишли каравани са житом за Солун, или су се са сољу и другим еспапом враћали натраг. Ово је био споредан крак пута, који је полазио из Босне и ишао преко Старе Србије и Македоније за Солун;¹ од Св. Николе је даље ишао на Штип, Струмицу, Рупелски кланац, Серез (један је крак преко Дојрана излазио на Солун). Тада се, као и данас, звао Штипски или Серски пут.² Од овог су се пута од Св. Николе одвајали краци за Скопље и Куманово, а један је ишао на манастир Св. Прохора Пчињског, и тај се звао Ациски пут, јер су њиме ишле хације. Са Велесом је Св. Никола био у вези путем који је пролазио преко села Кнежја, Ђозумелаца и Милина. Овим је путем Св. Никола долазио у везу са југозападним котлинама Јужне Србије. Њиме су пролазили гурбетчије из прилепске, битољске и леринске околине за Србију или за Бугарску. Најзад Св. Никола је имао и више малих сеоских „коловозника“, који су излазили на кочански пут и спајали га са злетовским и кочанским пољем.

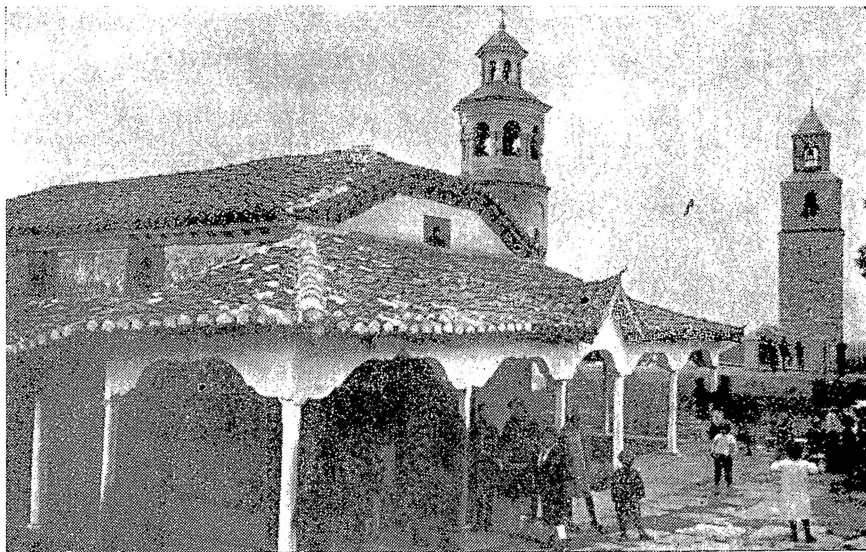
Међутим пуштање у промет вардарске железнице 1873, рђаво утиче на ову варошицу, а ова се промена саобраћајне линије још више осетила, када је 1888 г. спојена вардарска железница са моравском. Када је пак пуштена у саобраћај железница Велес—Штип—Кочане, 1923—1925, Св. Никола је остао скоро потпуно забачен.

¹ Коста Н. Костић, Трговачки центри и друмови, Београд 1900, стр. 388.

² Јован Хаџи Васиљевић, (Јужна Стара Србија књ. I, стр. 31—32) вели да су стари памтили када су овим путем пролазили каравани од по 100—300 камила и 200—500 коња. Данас се зна само о великом броју ханова, где су кириџије ноћиле. Г. д-р Урошевић Атанасије саопштио ми је, да су кириџије из Горње Мораве и Изморника ишли овим путем за Солун, односећи жито а доносећи со.

ПОСТАНАК И ПРОШЛОСТ

Тешко се може са поузданошћу нешто рећи о постанку и прошлости Св. Николе, јер о томе имамо недовољно података. Вероватно да је на његовом месту било неко мало, византијско или уопште пресловенско насеље, јер су у његовој околини, па чак и по двориштима изоравани или ископавани стари новчићи, ћупови, цигле и друге старине. У византијским споменицима имамо помена само о Овчем Пољу,³ али је свакако ту било тада неко незнатно насеље, јер када је краљ Милутин 1282 г. освојио Овче Поље, на месу данашњег Св. Николе је била нека стара црквица⁴ или метох⁵ коју је доцније Стеван Дечански обновио из захвалности што му је ту, по традицији, Свети Никола повратио вид и што се са оцем измирио.⁶ Ма да овај



Сл. 1. — Црква Св. Николе на Овчем Пољу.

податак залази у област легенди, ипак је за нас важно што из њега дознајемо да је ту била црква посвећена Светом Николи, око које се раније или доцније развило насеље и по њој добило име.⁷ Ова црквица постоји и данас. Исто тако и легенда о Стевану Дечанском и о његовом чудотворном исцељењу код поменуте цркве сачувана је у народу и песнички је китњаста. У тој се црквици данас чува једна стара икона која преставља Светог Николу како руком даје очи Стевану Дечанском речима: „*Стефане се очи твоје на длань мој*.“⁸ Судајући по турском називу Св. Николе (Клисели, што значи црквено, црквинско) изгледа да је насеље било манастирско. У једној даровници доцнијих господара Овчег Поља, Дејановића, од 1378 г., којом потврђује дарове манастиру Св. Пантелејмона у Светој Гори, поред осталих места помиње се и Св. Никола са местом Јужиново: и *кыше тогди свети Никола, на тогжде рѣцѣ зовомо мѣсто Южиново, съ людмы и съ винограды*.⁹

³ Georgii Acropolitae operat I Издање А. Heisenberga, Lipsia, 1903, стр. 78 и 118. *Νεω-σταπόλις* или *Συτζάπολις*.

⁴ Јован Хаџи Васиљев-ћ, (Братство XI, стр. 118) вели да је ова црквица Милутинова задужбина.

⁵ Војислав С. Радовановић, у Народној енциклопедији од Ст. Станојевића, под *Св. Никола*.

⁶ Љ. Стојановић, Родослови и Летописи, Гласник Срп. Ученог Друштва књ. 53, стр. 60. И на овчѣмъ полю свети Никола очи ѣмоу дарова въ цркви. По обѣщанию ѣго и тоу цркви ѣмоу възврати се отъцемъ прощение приати

⁷ Војислав С. Радовановић *op. cit.*

⁸ Љ. Стојановић *op. cit.* стр. 60. „Noli timere, Stephane, tui oculi sunt in manu mea“.

⁹ Ст. Новаковић, Законски споменици, стр. 514.

Св. Никола је заузет од Турака свакако кад и Овче Поље, после погибије Константина Дејановића 1394 г. А Бајазит је одмах затим поставио намеснике у њиховој земљи.¹⁰ Тада је Св. Никола пострадао. Турци су га, по народном предању, запалили, опљачкали и отерали му становништво у ропство заједно са добеглим сељацима из околних села. Турци се нису, изгледа, одмах настанили у њему. Ова народна традиција тачније ће одговарати добу око 1512 г., када су по једном нашем запису Турци пленили Овче Поље и Жеглигово („и многа скрб бист“)¹¹ и када су га и населили.¹² За време турске владавине Св. Никола се није могао истаћи као економски центар Овчег Поља. Евлија Челебија 1669 г. на путу из Ђаковице преко Кратова, Овчег Поља, Велеса за Штип прошао је кроз Св. Николу и помиње га као село,¹³ у коме је ноћио.¹⁴ Узимајући у обзир његов положај на раскрсници путева, свакако је био знатније село са хановима због кириџијског начина транспорта. У народу се памте места где су били стари ханови и „буњишта“. За време аустро-турског рата Св. Никола је понова изгорео. О томе живи традиција код Турака села Џумалије. Они знају да је „Аламан“ дошао преко Св. Николе и са Таџли Баира је једним топовским зрном оборио ћулаф каменог мунарета џумалијске џамије, које је до данас остало такво. Затим, када су се Аустријанци повукли, турски су башибозуци ушли у Св. Николу и запалили га. Код Светониколаца се памти да је било „бегане“ и „лошо“ што се донекле поклапа са једним записом из те године, који нарочито описује страдање хришћана, када су се Турци повратили.¹⁵ Средином прошлога века Ј. Хан, дајући податке о путу Дојран—Куманово, помиње станицу Орлан Хан¹⁶ која се налазила ван ове варошице, у близини састава Орлеве речице са речицом Периш.

Из свега овога види се да је Св. Никола већи део свога живота био село него варошица. Али су до 1845 г. на Овчем Пољу била два мала привредна средишта: Св. Никола и Немањици. Године 1845 Св. Никола је добио званично одобрење на пазарни дан и проглашен је варошицом. Тиме је ово место и од власти добило признање свога положаја и постало јединим привредним средиштем Овчег Поља.

ТОПОГРАФСКИ РАЗВИТАК

Према местима пронађених старина изгледа да је раније насеље Св. Николе било негде око данашње црквике Св. Стевана Дечанског, на левој обали Св. Николске Реке. Око ове црквике има данас неколико црквених зграда, које обележавају некадањи двор цркве са бунаром испред ње, чијом се водом Дечански, како се прича, умιο и прогледао. Овоме у прилог говори и текст поменуте даровнице Драгаша и Костандина Дејановића, у којој се помиње место Јужиново. Ово место и данас постоји и пружа се нешто источније од поменуте црквике. У току доцнијих година насеље Св. Николе се померало према западу, заузимајући постепено данашњу Рајецку махалу. Разлог овом померању треба тражити у томе што је место око црквике ниско и водоплавно. У народу постоји и друго тумачење. По њему се варошица померала после најезде Турака, због тога, што је место око црквике доста видљиво са пута Штип—Велес и тиме привлачило пажњу Турака. Било из једног или из другог разлога, прво груписање хришћанских кућа

¹⁰ Константин Ј. Јиречек, Историја Срба, књ. II, стр. 100.

¹¹ Љ. Стојановић, Записи и натписи, књ. I, стр. 128, број 413.

¹² Вој. С. Радовановић, Тиквеш и Рајец, Насеља XVII, ст. 191.

¹³ Franz Babinger, Ewlija Tschelibi's, Reisewege in Albanien; Mitteilungen des seminar's für orientalische Sprachen an der Friedrich-Wilhelms Universität zu Berlin; Jahrgang XXXIII, Berlin 1930, стр. 144.

¹⁴ Глиша Елезовић, Превод путописа Евли Челебије, Гласник Југословенског проф. друштва св. 5, за мај 1931 г., стр. 369.

¹⁵ Љ. Стојановић, Записи и натписи, књ. I, број 1934 и 1941.

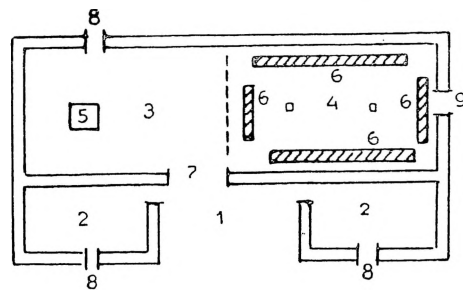
¹⁶ Ј. Хан, Путовање кроз поречину Дрима и Вардара (превод Илића) стр. 434.

у ствари даје израз целој варошици. Ови скори досељеници држе скоро сав промет у својим рукама и врло су приступачни утицајима модерних идеја. Воле кашто угодан живот, али се на улици лако могу учити по оделу, које је нешто између грађанског и сеоског. Једино је чаршија, као и код школних старих вароши, балканског типа, скупљена на једно место, и ту има само неколико станова. Међутим, иако је чаршија старог типа, ипак је у њој врло мали број дућана са карактеристичним ћепенцима и старих типичних ашченица. Задржало се само нешто старих заната, који су били у вези са старим кириџијским транспортом. Седећиви начин живота, изгледа, никад се овде није одомаћио, а о турском јавашлуку нема ни трага. То је стога што и староседеоци и нови досељеници нису још напустили земљорадничко занимање поред својих редовних трговачких спекулација.

Према овим изложеним појединостима, а према историјском животу Св. Николе, правилније бисмо га уврстили у ред вароши патријархалног режима и то не по спољашњем изгледу, већ по његовом унутрашњем животу и према психичким и карактерним цртама његовог становништва. Додуше, Св. Никола не одговара овом типу, као што су варошице Моравске Србије, али целокупан израз живота и духа у становништву, које обновљено сеоским досељеницима, у многоме отскаче од овога у суседним варошима. Распоред улица и других јавних објеката је без одређеног плана,¹ јер су куће од вајкада подизане дуж путева који се овде укрштају, те се на њиховом чвору данас налази варошки трг у средини варошице.

ТИП КУЋЕ

У претходној глави речено је да становништво у Св. Николи још није напустило земљорадњу, те према томе сваки домаћин има мање или више земље, коју обрађује. Због тога, а и што се поред земљорадње мора чувати и стока, кућа је у већини случајева комбинација вардарског типа са јаким примесама турско-источњачких елемената, или обрнуто. Новији досељеници, који нису успели да се настане по напуштеним турским кућама, махом су подигли своје куће вардарског типа на оној страни варошице, где им се и имање налази. Само је та кућа обично на један кат, са основом од камена, а горњи део од ћерпича или од плета дебелог прућа, премазаног блатом; са више је прозора, са јаче истуреном стрехом и са карактеристичним оцаком у облику дугачког белог ваљка. Поред тога, иако у вароши има довољан број пекара и хлебара, они ипак имају по својим двориштима и „вурну за хлеб“. У дворишту су на разне начине поређане зграде за оставу, штале у којој кашто станују преко зиме и људи (пондило), кокошарник, кочина за свиње, амбар, „копе“ наслагане сламе и у једном крају дворишта гумно. Нађе се где-где и права овчеполска пондила у којој има одељења и за људе и за стоку (сл. 3). Куће у близини центра, нарочито старијих досељеника, подигнуте су обично на спрат, често са чардаком; степенице често директно воде из дворишта на спрат. Приземље је употребљено за оставу пољопривредних справа или се у њему чувају бачве с вином, ракијом или „зимница“. То је вардарска кућа, зидана од слабог маријала, која је нешто модификована новијим утицајима. Турске су куће зидане, исто као и остале, с том разликом што им је двориште махом веће, са алејама запуштених баштица и са густим решеткама на прозорима харемлука.



Сл. 3. — Пондило. 1. трем; 2. кошаресобе у којима се чува „зимовиште и алишта“ (зимница и одело); 3. одељење за људе; 4. одељење за стоку; 5. огњиште; 6. јасле; 7. двокрилна врата; 8. прозори; 9. „дупка“ — рупа за избацивање ђубрета.

У последње време зидају се потпуно модерне куће и дућани, тако да се по угледу на њих често и вардарска кућа дотерује и прилагођује новијим потребама живота. Чардаци постепено нестају и претварају се у собе, а степенице се увлаче унутра.

ЕКОНОМСКИ РАЗВИТАК

Развитак економског живота Св. Николе у тесној је вези са економским развитком и јачањем његове околине. На то су утицали плодност Овчег Поља и згодна комбинација саобраћајних линија.

Не може се много говорити о његовом давањем економском значају, јер о томе нема података. Извесне појаве указују на то да је некада већи део Овчег Поља био под шумом, те је оно, према томе, било и знатно ређе насељено. Када су 1049 г. насељавани Печењези на Овчем Пољу, каже се да је оно било пусто.¹⁷ Стога се је свакако и одлучио бугарски војвода Василије Монах да дивље Печењега насели у овој слабо настањеној области, због чега су се они доцније осветили.¹⁸ Када је краљ Милутин 1282 г. освојио Овче Поље, оно је већ вршило улогу посредничке зоне између суседних области. Вардаром се није могло проћи, те је зато заузео Таорску Клисуру са градом Кожље преко Овчег Поља.¹⁹ Тада се нарочито истиче важност Овчег Поља. Тек из тога доба имамо података да је Овче Поље дефинитивно претворено у земљораднички и сточарски крај и да се Св. Никола јавља као насеље на раскрсници локалних путева Овчег Поља. Из тога се доба на Овчем Пољу помињу: виногради, зевгари, воденице итд.²⁰

Већ у то време Св. Никола као насеље на поменутој раскрсници, био је важнији од осталих села и служио је и као станица на тим путевима и као место за размену производа. Видели смо да је 1669 г. Евлија ноћио у Св. Николи.

Економски живот ове варошице може се пратити детаљније од времена око 1830 г. У то доба пада и јаче придолажење сељачких породица из Овчег Поља. Варошица почиње да расте, а досељеници постепено предузимају у своје руке скоро сав промет у њој. Људи памте да је у то доба био само трг за стоку и жито. Дућана уопште није било, а трговци који су доносили страни еспап били су т.зв. торбари и своју су робу излагали на улици. Постојали су само поменути занати, који су били у вези са земљорадњом и кириџијским транспортом. Житни („тереке-пазар“) и сточни пазар („ајван-пазар“) били су ван варошице, где се сада налази Доња и Цуцулова Махала, коју и данас кашто називају „Говедиште“. Одавде је стока терана буљуцима у Куманово, где су је куповали трговци чак из Софије и Једрена.²¹ Жито је најчешће караванима ношено у Велес, одакле је сплавовима низ Вардар слато за Солун.

Али, у то су време на Овчем Пољу постојала два тржишта: Св. Никола, где су махом радили мештани, долазили и трговци из Штипа и Велеса, и село Немањици, где су долазили Грци и Цинцари. Како ова места леже на приличној удаљености једно од другог, то су оба истицала право и захтев да буду призната за овчеполско тржиште. Тиме је отпочела економска борба између ових места. Немањички свештеник и чувени богаташ, Поп Крсто, радио је да његово село буде привредно средиште. Међутим Св. Никола је, због свог положаја, био и административни центар. Ту је било седиште овчеполског мудира Махмуд Аге, који је био противу Поп Крсте и из других разлога и није био вољан да препусти тржиште селу Немањици. Али непосредно пре 1845 г. Поп Крсто би убијен. Онда трговци Св. Николе затра-

¹⁷ K. J. Jireček, Geschichte der Bulgaren, Prag 1876, стр. 206.

¹⁸ Fr. Rački, Rad Jugosl. ak. znanosti i umjetnosti XXV, стр. 238—239.

¹⁹ Вој. С. Радовановић, Народна енциклопедија од Ст. Станојевића, под *Овче Поље*

²⁰ Ст. Новаковић, Законски споменици, стр. 448, 514, 610 и даље.

²¹ Јован Хаџи Васиљевић, Јужна Стара Србија, књ. I, стр. 35—36.

жише енергичније да се њихово место прогласи варошицом и да се утврди стални пазарни дан у недељи. Четири виђена грађанина (Поп Андо Каровски (староседелац), Димо Мучика (Грк), Смиле Јанковски и поменути Махмуд Ага) оду не скопском мутесарифу, већ главном војном заповедништву у Битољу, одакле се крајем 1845 г., врате са траженим одобрењем. Од тада се Св. Никола развија још јаче. Отресити сељаци-досељеници, који су посећивали околна тржишта и као купци и као извозници, плаћали су сељацима стоку и жито пристојном ценом, јер је већина њих имала своја превозна средства, те су жито, кашто, сами носили директно у Солун, а стоку терали у Куманово. Највећа количина жита је извожена за Велес, одакле је на поменути начин Вардаром, отправљано за Солун. Штипски су трговци исто тако куповали велике количине овчеполског жита, због тога што је јуручко жито и брашно, које је доношено на штипски трг из Јуруклука, било рђавог квалитета. Чувене овчеполске овце куповане су за приплод и извожене чак у Јањину, а млечни производи, који су били доношени у мешинама, били су на гласу и тако много, да је „цело пазариште смрдело на сирење и на масло“. Тада је у Св. Николу долазила сва ова сировина, а нарочито жито, из целог Овчег Поља, па затим: из јужног дела кумановске казе, кратовске околине, већег дела пчињских села, па чак из кривопаланачке околине. Сем тога се ту продавао и прикупљени спахилук из поменутих области, који је кашто износио и по 1,000.000 ока. Због овако огромног промета у житу и стоци, а и због великог броја кириџија, који су доносили колонијалну и фабричку робу, први је у Св. Николи (1847 г.) подигао велики житни магацин неки Цуцул Крсто поред старог и великог хана.²² Овим новим добитком Св. Никола почиње постепено да добија облик варошице. Сељаци су се почели носити варошки, те је на њихов позив дошао у Св. Николу, као први обућар, неки Доне Мицовић из села Мечкујевци. Потом неки Атанас Стојковић из Тохолја отвара прву бакалску радњу. После њих долази неколико Штипљана и отвара: казанџијске, калаџијске, терзијске и бојацијске радње и прву пекарницу, која је правила „сомуне“. Овим су штипске занатлије ставили прву основу доцнијој чаршији Св. Николе. Међутим велешки трговци и даље су остајали главни извозници жита све до око 1860 г., када су први пут отворили веће бакалске и манифактурне радње.

Но већ 1864 г. овај полет економског напретка Св. Николе поремети долазак Черкеза у Овче Поље и њихово размештање по селима и у самом Св. Николи. По наређењу власти сваки је морао да кулучи на подизању њихових кућа и да да нешто од својих намирница или пољопривредних справа. Овим новим елементом, са нарочитим схватањем живота, у многome је поремећен економски напредак варошице. Трговци су ређе долазили, јер су Черкези почели красти и у самој варошици. Крали су стоку, нарочито коње, па чак и хлеб и брашно из станова, без разлике и од Срба и од Турака. Мржња је против њих расла и испољавала се у свакодневним тучама, па чак и убиствима. Најзад, када су Черкези 1867 г. отерали градску стоку са паше и продали негде у Велесу или Скопљу, грађанство их протера из варошице према Велесу.

Овом најездом Черкеза као да је за увек обустављен економски напредак Св. Николе, јер после њиховог одласка никада више није дошао до своје раније економске висине. За Черкезима су се низили један за другим разни догађаји који су само ометали његов развитак.

У то је доба у Солуну постојала чувена јеврејска компанија „Фратели Алатини“, која се бавила извозом жита и других пољопривредних производа из свих области тадашње Турске. Када је 1873 г. пуштена у промет вардарска железница, фирма Алатини поставља у сва иоле знатнија места своје заступнике. Њен заступник у Св. Николи, неки Тодор Бога (Грк),

²² Данас овај магацин и хан не постоје; само се махала, где су се налазили, зове Цуцулдова Махала.

развио је велику акцију међу сељацима да се жито доноси у његову магазу. Трговци су јако осетили овај ударац; али, имајући своја превозна средства, почели су сами да одлазе од села до села и да скупљају жито. Настаје опет конкуренција, у којој су обично губили трговци мештани. Они тада, да доскоче заступнику фирме, почињу да купују државни спашилук и тако велику количину жита отрзају од заступника Алатини.

Ово је стање трајало све до 1878 г., када су насељени мухаџири из Бугарске. Њих је власт сместила по старим напуштеним черкеским кућама и наметнула становништву исти онај кулук као и за време Черкеза. Мухаџири су одмах нашли пријатељство и заштиту турских власти. Од тада мухаџири држе искључиво нека занимања. Постајали су бербери, поткивачи и кафеџије. Но њихов је долазак нанео кудикамо веће штете од Черкеза. Пошто су они дошли са стоком из Бугарске, пренели су са њом и једну опаку сточну заразу од које се затрло више од половине стоке, како у Овчем Пољу тако и у Св. Николи. С друге стране пак, рђаво су биле утицале и оне познате националне борбе.

Спајањем пак вардарске железнице са моравском 1888 Св. Никола је претрпео највећи економски удар, јер су му одузете све области северно од Овчег Поља. Сем тога наступа знатно исељавање сељака из северних села у Куманово, највише због ових саобраћајних промена. На тај начин привредни реон Св. Николе је сведен на мален део Овчег Поља, те се осетио застој у свему. Неки од трговаца исељавају се у Велес или у Куманово, а трговачке и занатлијске радње, које су се у последње време знатно намножиле, заостају са великом количином непродате робе и јевтино продају путујућим трговцима-торбарима. Покушало се да се ради и са Злетовом, Кочанима и Штипом, али је тај рад само сенка онога ранијег полета.

После ослобођења 1912 г. стање углавном остаје исто.

За време светскога рата стање се погоршава, јер су окупаторске власти често реквирале жито и стоку.

После тога економски живот у Св. Николи унеколико је обновљен тиме, што су трговци били у стању да обнове старе трговачке везе са Штипом, Злетовом и Кочанима. Међутим и ово стање није дуго трајало. 1923 г. завршена је железница Велес—Штип преко Овчег Поља, а 1925 г. продужена је и до Кочана тако да је Св. Никола изгубио везе и са злетовском и са кочанском околином. Једино је добио брзу везу са Велесом и Штипом, али је станица од њега удаљена 9 км.

У последње време на Св. Николу је упућен само најужи део његове околине и, само зато што је среско место, ово место остаје и даље тржиште Овчег Поља.

Данас у Св. Николи има око 90 трговачких и занатлијских радњи, 1 хотел и 6 ханова. Скоро је основана занатлијска задруга, која даје занатлијама краткорочне зајмове са умереном каматом.

СТАНОВНИШТВО

Речено је раније да је Св. Никола у почетку био мало село и да је 1830 г. имао само 32 хришћанске и 20 турских кућа. Најстарији су и највећи род *Каровци*. Њих има данас 20 кућа и славе Светог Николу. Овај је род стариначки. Данашњи његови чланови знају до 14 појасева унатраг.

Остали велики родови су досељени махом из околних села, из разних узрока. Највише их је дошло у току 18 века услед турских зулума, или као бегунци са беговских имања. То су: *Уйлашевски* (15 кућа, славе Светог Николу). Добеги из села Мечкујевца од крвне освете (били су „канлији“), јер су убили неког буљукбашу. Затим: *Рабучисци* (7 к., Св. Никола) непознатог порекла, али знају да је њихов предак дошао као чифчија у неког богаташа, који му је дао и ћерку за жену, а овај примио женину славу. — *Пајевци* (6 к. Св. Никола), непознатог порекла. — *Петрушевци* (6 к. Митровдан),

досељени врло одавно из Малог Црнилишта. — *Римљовци* (6 к. Митровдан), споредна линија Каровских, јер је један члан каровског рода отишао „на жену“ т.ј. као домазет, где је променио славу, а потом добио друго презиме. — *Терзјанковци* (5 к. Св. Никола), из Велеса као трговци-торбари. — *Анговци* (5 к. Св. Никола), непознатог порека. — *Темелковци* (4 к. Св. Никола), из овчеполских села, али не знају тачно своје село.²³ Њихов предак дошао као „момок“ (слуга) у Кароваца. — *Гавриловци* (2 к. Св. Никола), непознатог порекла. — *Цуцуловци* (5 к. Св. Никола), врло стари досељеници из злетовске околине. Побегли из свог села, што им је неки бег заузео имање. — *Бајковци* (2 к. Св. Параскева), побегли из села Ерџелије због великог дуга код бега.

Ови родови се сматрају као „алис грађани“ (прави грађани), јер је целокупно остало становништво састављено од новијих досељеника из овчеполских села. Све су то махом мали родови од по 1 или 2 куће и још су нестални, јер се често поново селе да траже „поарен помин“ т.ј. бољу срећу. — Етнобиолошко стапање између ових и старијих у многоме је извршено, али се ипак види и познаје онај, који је утицао, од онога, на кога се утицало.

Придолажењем нових досељеника Св. Никола није много повећан, јер су Турци исељени, а њих је било скоро половина. Нису сачувани статистички подаци из турског доба, да би се могао видети пораст становништва у Св. Николи, али се зна да је последњих година прошлога века становништво било далеко мање но данас. По попису од 1921 г. у Св. Николи је било 432 куће (српских 330, турске 102) са 2366 душа, (Срба 1630, Турака 736). — По попису пак од 31 марта 1931 г. било је 573 куће, (турских 17) са 2715 душа, (Турака само 87).

Манојло Р. Чучковић

RÉSUMÉ

La petite ville Saint Nicolas

Au milieu de la région d'Ovče Polje, dans la Serbie méridionale, est une petite ville de Saint Nicolas qui est située sur le carrefour des voies de communications locaux. Ces communications la mettent en relation commerciale avec les régions voisines, qui sont fertiles et puissantes au point de vue économique autant que Ovče Polje même. C'est pour cela que Saint Nicolas est devenu en 1845, pendant la domination turque, une petite ville qui avait un jour de marché par semaine; et depuis elle se développe rapidement, étant le lieu d'échange de produits bruts contre les articles industriels. Mais son élan économique fut arrêté depuis l'année 1873, lorsque fut créé le chemin de fer de Vardar et surtout lorsque celui-ci fut lié au chemin de fer de Morava; par la suite de quoi Saint Nicolas fut isolé des régions septentrionales qui prirent l'orientation économique de la vallée de Morava.

Aujourd'hui Saint Nicolas n'est que le centre économique et social d'Ovče Polje.

²³ Има више таквих родова који су се доселили из Овчег Поља, али не знају тачно из којег села, јер су стално лутали као чифчије од села до села.